

'Onze' Kapel (2)

*Wil dankbaar zijn
Durf deel zijn van verleden
Ons is het niet te blijven
Maar door te geven zij
Uwer zielen vrede*

Uit 'De Vlaspit' van Herman Verbeek.

Laten we voor één keer vergeten wat de Kelten, de Germanen, de Romeinen en de Gallo-Romeinen hebben gedaan toen ze op de Schelde voorbij het Strop voeren. Of wat Amandus, toen nog niet heilig, heeft gedacht over de mogelijkheden tot het bouwen van een heel klein kloostertje op die linkeroever, zoals hij dat in het jaar 639 een weinig verder heeft gedaan op dezelfde oever op de flanken van de Blandijnberg.

Interessanter is het om te weten dat, volgens het panoramische gezicht op Gent van 1534, op de plaats waar de Schelde zich splitst in de Muinschelde en de Vestingsgracht er zich een eilandje bevindt en dat daar tegenover op de linkeroever een groot huis staat met bijgebouwen en een tuin en bleekweiden, waar het linnen in rijen is op uit gespreid.

Wij weten niet zeker of dat huis hetzelfde is als het landgoed van Novaretz, de 'domus domini Novaretti', dat aangeduid is op de gravure van Hondius van 1641. Feit is wel dat volgens het kadaster van 1691, 'Den Nieuwen Omlooper', op diezelfde plaats een pensionhotel, een lusthuis of eenvoudigweg 'een herberghe', Het Strop genoemd, gekomen is. In 1815 noemt Chevalier Ch. L. Dierickx negen lusthuizen rond Gent, ook 'Guinguettes' of boerenherbergen genoemd, waar alle zondagen talrijke families en vriendengroepen naar toe trokken om er vis, rijstpap, hesp of waterzooi te eten met een gedeelde stoep bier. Het meest vermaarde is 'de herberghe het Strop', 'buiten d'heuverpoorte'. *Je zou kunnen vermoeden dat de voorkeur van Effata voor beenhesp als hoofdschotel op de ontmoetingsdag hier een overblijfsel van is, maar 'Het Strop' was vooral bekend voor gebakken blieken, paling en waterzooi.*

Vanwaar komt de naam 'Het Strop'? Er wordt beweerd dat de Schelde, die daar naar de Sint-Lievenspoort wegdraaide, een moeilijke doorgang, een strop, vormde, en dat daarom verse paarden vanuit 'Het Strop' werden ingespannen om de boten er doorheen te krijgen. Hierbij moet je weten dat in 1798 de zgn. Nieuwe Schelde, recht naar de Terplatenbrug, nog niet gegraven was en dat de tolheffing aan de boommeesters in 1771 in de herberg De Strop gebeurde. Er was dus veel bedrijvigheid van mensen, schepen en paarden, maar dat is toch onvoldoende om de oorsprong van het woord 'Strop' te verklaren.

Wij weten ook niet of 'Het Strop' een stamcafé was van de jonge geneesheer-psychiater Dr. Guislain, maar toen in 1841 de eigendom te koop was, drong hij er bij Kan. De Decker op aan, dit prachtige buitengoed aan te kopen en het om te vormen tot een rusthuis voor geesteszieke patiënten uit gegoede families.

In de achterliggende tuinen wordt het Sint-Alfonsushuis opgetrokken en op 12 januari 1842 neemt Vader Theodore met zijn tien Broeders van Liefde bezit van het nieuwe klooster. Het hotelpension Sint-Marie wordt ingericht voor 25 mannelijke patiënten van gegoede families.

Waarom kiest men voor de naam Sint-Alfonsus? Het gaat hier om Alfonso de Liguori die in 1696 in Napels wordt geboren. Op 25 jaar is hij een beroemde advocaat, maar hij beslist dan omwille van de waarheid en de gerechtigheid de wereld van het recht vaarwel te zeggen. Tegen de wil van zijn ouders wordt hij priester. Hij zet dan al zijn energie in voor de randmensen van Napels en de arme plattelandsbevolking uit de bergen en hij brengt hen Gods bevrijdend woord. Samen met enkele gelijkgezinden sticht hij de gemeenschap van de Allerheiligste Verlosser, die in 1749 door Paus Benedictus XIV onder de naam Redemptoristen als een kerkelijke religieuze gemeenschap wordt erkend. Alfonso de Liguori sterft in 1787 en hij wordt in 1839 heiligverklaard. *Als je dan weet dat onze pater Guido een Redemptorist is en dat Effata hier door de broeders in 1996 liefderijk werd ontvangen, kan je moeilijk van toeval spreken!*

In 1855 en 1858 worden respectievelijk de paviljoenen Sint-Vincentius en Sint-Jozef gebouwd. Ook de eerste Sint-Alfonskapel dateert van 1855.

In 1894 begint men met de bouw van **de nieuwe centrale kapel van het Strop** voor de twee communautiteiten, architectonisch een 'hangar', alsook van de centrale keuken en refter. In die periode worden ook het Sint-Jan-Berchmansgesticht en het Sint-Vincentiushuis op 'de akker van het Strop' gebouwd. De klok voor de nieuwe kapel wordt geschonken door een heer, een patiënt dus (*nu zou men dat 'een bewoner' noemen*) en in 1899 geeft de dame van graaf l'Espagnol de Grimby, bij het overlijden van haar man, een mooie miskelk aan de kapel van 't Strop.

De mooie oude kapel wordt omgevormd tot refter en kapittelzaal onder en tot slaapzaal boven. Ze wordt in 1955 afgebroken.

In 1896 wordt aan beide zijden van het koor van de nieuwe kapel een zijkapel aangebouwd en **in 1906** wordt het kapelkoor 6 à 7 m achteruitgebracht en de zijkapellen en de sacristie worden verplaatst en vergroot. De kapel krijgt dan het huidige prachtige uitzicht, met dien verstande dat in 1907-1908 de rechthoekige vensters door de huidige neoromaanse drielichten worden vervangen. Het is V. H. Waegenaere, glazenmaker, uit Gent die dit en ander werk aan vensters doet voor 2.287,09 fr.

Nu ziet de kapel er uit als een echte bidplaats waar plaats is voor iedereen.

In 1907 beleeft de vernieuwde kapel de grootse viering van het 100-jarig bestaan van de Congregatie van de Broeders van Liefde, die in 1807 door Petrus Jozef Triest, een Gentse priester, is gesticht. De bisschoppen van Gent en van Brugge, de Pauselijke Nuntius, Mgr. Reesen en talrijke ministers en Kamerleden 'fleurden' toen de kapel op.

In 1908-1909 brengt R. Goethals van de 'Atelier de Peinture & Décoration', met werkhuizen in de Koolsteeg, de polychromie aan in de kapel, met de antaren (sic!) inbegrepen, en hij levert ook de kruisweg voor in totaal 7.150 fr.

In 1939 wordt de kapel herschilderd. Volgens de algemene voorwaarden moeten in de middenkapel 'de tekeningen worden weggepuimd'. Is dit het ogenblik waarop de polychromie van 1908 verdwijnt?

Er wordt ook een nieuw marmeren altaar geplaatst en het bankengestoelte wordt vervangen door éénmansplaatsen. Hiervoor geeft Em. Vandenhoute van de Werkhuizen voor Kerkelijke Kunst te Anderlecht prijs voor koorgestoelte in Slavonische eik voor een bedrag van 104.500 fr. Aangezien hij ook andere werken uitvoert is de uiteindelijke prijs heel wat hoger, maar niet juist meer te achterhalen in het archief.

In 1944 wordt de stad Gent beschoten door de Duitsers vanuit Eeklo, waarbij vooral de kapel schade lijdt.

In 1948 maakt, levert en plaatst Cesar Vanhevele uit Gent, leraar aan het Sint-Lucasinstituut en glazenier, een groot roosvenster en vier kleinere in de Sint-Alfonskapel. Het grote roosvenster stelt Christus Koning voor, omringd door negen engelenkoren en een cherubijn, de vier kleine: het manna of de scheppende hand van God, de pelikaan, het Lam Gods en de korf met vis en broden. Het geheel kost op 3 oktober 1949 41.800 fr. taksen inbegrepen.

In 1950 zingen de kinderen van Sint-Juliaan de mis en het lof: blijkbaar een opmerkelijke prestatie want ze wordt speciaal vermeld in de annalen.

In 1959 wordt de kapel voorzien van neonverlichting als voorbereiding op het herschilderen van de kapel. Blijkbaar is er een 'afschuwelijk lompe pseudo-schijnwerper', die sinds jaren het plafond ontsiert en rococolusters die de slanke kolommen hun elegantie ontnemen. Ze worden verwijderd en vervangen door 'statig deftige' buislampen die de vorige verlichting effectief vervangen en volgens de verslaggever uit die tijd, Broeder Novatus, op zichzelf al een decoratieve eenheid vormen. Nu kan alles opnieuw worden herschilderd 'op moderne en zeer aangepaste wijze' door schilder Marcel Versigghel van Aalst. In zijn verslag geeft Broeder Novatus aan dat de herschilderde kapel nu in staat is de kieskeurigste estheticus te voldoen, dat de algemene indruk er een is van piëteitsvolle stemmigheid en etherische impressie. Ook vermeldt hij: "Stemt de middenbeuk tot serene contemplatie, de zijbeuken laten ook de actieve kant van de Broeder van Liefde zien door het levendige rijk monterey-red van de grote muurvlakken en het cool-gray van het plafond". De Congregatieboom in de zijbeuk, die door het generalaat wordt gebruikt, en die het honderdjarige bestaan van de congregatie herdenkt, wordt nagezien en bijgewerkt. De staties van de kruisweg worden opgefrist en het koorgestoelte aangepast: de overbodige onderste rij wordt verwijderd.

In 1966, op het H. Hartfeest, wordt het nieuwe altaar, naar het volk gekeerd, in gebruik genomen. Hiervoor wordt het hout van de oude communiebanken gebruikt.

Op 19 juli 1969 wordt de nieuwe huiskapel, een zijbeuk van de grote kapel, in gebruik genomen. De zijkapellen worden afgesloten van de grote kapel.

Het beschikbare archief zwijgt nu. Het sprekende bevindt zich waarschijnlijk op de hoofdzetel van de Broeders van Liefde in Rome.

In 1996 wordt Effata liefderijk opgevangen door de Broeders in de Sint-Alfonskapel. Weinigen beseffen dat ook Guido's beschermengel voor ons heeft gewerkt.

Maar in 2000 komt een brand in de gebouwen van de campus Sint-Juliaan roet in het eten strooien. Effata krijgt de linkse zijkapel toegewezen, die als berg- en werkplaats in gebruik is genomen. Het lokaal wordt uitgeruimd, het bezetwerk en de boogjes hersteld of vervangen, de verlichting hersteld, een nieuwe vloer gelegd en het geheel herschilderd. Er wordt, met financiële hulp van de Broeders, een gebruiksklare keuken geïnstalleerd en het nodige meubilair geplaatst. Later wordt een deur aangebracht naar de kapel, zodat alles veel functioneler wordt.

2005. Wat je niet verwacht kan gebeuren. Er is een kleine brand op Driekoningen: de kerststal gaat in vlammen en heel veel rook en roet op. Effata schiet ter hulp en met man en macht wordt de kapel, althans het gebruikte niveau, gereinigd. Uiteindelijk is de beslissing van de Broeders, met tussenkomst van de verzekering uiteraard, voor Effata zeer positief. De steun en de deskundige medewerking van Tine Merchie, de binnenhuisarchitecte van de Broeders, bij de keuze van de kleuren, van de lampen en van de algemene aankleding is ons zeer welkom. De gehele kapel wordt herschilderd, het orgel nagekeken, de tapijten en altaardoeken gereinigd, de kruisweg wordt hersteld. Als de schilders, de elektriciens, de geluidsspecialisten en de loodgieters hun werk hebben gedaan in de kapel, poetst Effata al de ramen, stofzuigt het laatste stof weg en dweilt de vloeren. De planten worden geplaatst, het altaar geboend, de vloer nóg eens extra gedweild en op 4 juni 2005 nemen we de kapel weer plechtig in gebruik met een dankbaar Alleluia.

In het Evangelie van de volgende zondag staat het zéér duidelijk:

“Voor niets hebben jullie gekregen, voor niets moet je geven”.

‘Onze’ kapel is ons heel dierbaar.

Wouter Goderis, zondag 29 januari 2006

Met dank aan Luc de Kezel voor zijn vriendelijke medewerking in verband met de opzoeken in het archief.